

Yunanistan'ın Kamu Diplomasisi Dayanakları ve Uygulama Alanları

Greece's Public Diplomacy Basis and Fields of Application

Araştırma Makalesi – Research Article

Elif GÜRDAL

Gümüşhane Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, elif.gurdal@gumushane.edu.tr
ORCID Numarası | ORCID Number: 0000-0001-5110-6524

Fuat İNCE

Süleyman Demirel Üniversitesi, Temel Tıp Bilimleri Bölümü, fuatince@sdu.edu.tr
ORCID Numarası | ORCID Number: 0000-0002-2887-7512

Öz

Bir devletin yabancı kamuoyunu belirli bir görüş konusunda çift yönlü iletişim süreci ile etkileyebilmesine modern anlamda kamuoyu kanaati oluşturma-kamu diplomasisi olarak; tarihe bakıldığında ise tek yönlü iletişim ile kamuoyu kanaati oluşturma-propaganda olarak bakmak gerekmektedir. Yani, kamu diplomasisi çerçevesinden yabancı bir kamuoyu grubunu ikna etme süreci kullanıldığı alan, amaç, kapsam ve teknikler bakımından farklı kavramsal isimlendirmeler ile kullanılmıştır. Bu çalışmada da tarihsel örneklerdeki yabancı toplumların ikna edilmesi kamuoyu kanaati oluşturulmasının propaganda kavramı üzerinden ve modern politikaların ise kamuoyu kanaati oluşturulmasının kamu diplomasisi kavramı üzerinden ele alınmıştır. Çalışmanın amacı ise Yunanistan'ın kamuoyu kanaati oluşturmadaki dayanakları ve uygulamalarıdır. Yunanistan'ın kamuoyu kanaat oluşturma politikaları üç açıdan ele alınmıştır. Bunlar; Yunanistan üzerinden devletlerin uyguladığı kamuoyu kanaati, 21. yüzyılda ve hemen öncesi kamuoyu rızasını sağlamak için uygulamalar ve de kamuoyu kanaati oluşturmada hedeflerdir. Bu üç aşamada, kamu diplomasisi (kamuoyu kanaati oluşturma) dayanaklarının neler olduğu ve hangi hedeflere yönelik uygulandığı ele alınmıştır. Bunun için tarihsel belgelere, bakanlıkların ve uluslararası örgütlerin güncel resmi belgelerine, kavramsal olarak ise literatür taramasına başvurulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Yunanistan, kamu diplomasisi, kamuoyu kanaati, Helenizm, Megalia İdea

Abstract

The ability of a state to influence the foreign public opinion on a certain point of view with a two-way communication process should be considered as public diplomacy in the modern sense. If looking at the past, it is necessary to look at it as creation of public opinion -propaganda with one-way communication process. In other words, the process of persuading a foreign public group within the framework of public diplomacy has been used with different conceptual names in terms of the field, purpose, scope and techniques in which it is used. In this study, the persuasion of foreign societies in historical examples is discussed through the concept of propaganda, but in modern policies, the concept of public diplomacy is discussed for creating public opinion. The aim of the study is the basis and practices of Greece in forming public opinion. Public opinion formation policies of Greece have been discussed from three perspectives. These; the public opinion applied by the states through Greece, practices to ensure public consent in the 21st century and just before, and targets in forming public opinion. In these three stages, what the basis of public diplomacy (forming public opinion) is and for which objectives it is applied are discussed. For this, historical documents, current official documents of ministries and international organizations, and conceptual literature review were used.

Keywords: Greece, public diplomacy, public opinion, Hellenism, Megalia Idea

Giriş

Kamu diplomasisi bir devletin yabancı kamuoyunu belirli bir görüş konusunda çift yönlü iletişim süreci ile etkileyebilme ve istenilen yönde düşünülmesini sağlayabilme yöntemidir. TDK tanımında kamu diplomasisi “bir ulusun düşüncelerini, hedeflerini, ideallerini, güncel politikalarını, kurumlarını ve kültürünü yabancı ülkelerin kamuoylarına anlatma amacıyla uygulanan politika” olarak geçmektedir.¹ Uluslararası ilişkiler açısından diplomasinin kültür, eğitim veya sosyolojik alan gibi yumuşak güç kapasitelerine giren konular üzerinden yürütülür. Bu bakımdan kamu diplomasisi Joseph Nye’in yumuşak güç kavramının bir uzantısıdır. Nye’a göre kamu diplomasisi, zor kullanmadan istediğini istemek sloganı ile yumuşak gücün bir aracı olarak görülmektedir.² İletişim çalışmaları bakımından ise stratejik iletişim ve veri analizi üzerine işleyen bir süreçtir. Bu bakımdan kamu diplomasisi, uluslararası ilişkilerin diplomasi çeşitleri arasından yer alan ve stratejik iletişim tekniklerinin kullanıldığı bir dış politika yöntemidir.

Kamu diplomasisi kullanımı kavramsal olarak akademik çalışmalarda ilk kez 1965 yılında Gullion tarafından yapılmıştır.³ Bu dönemde diplomasinin sadece devletlerarası yürütülen klasik algısının yanı sıra artık yabancı kamuoyu gruplarının doğrudan katılımı olabileceği bir uluslararası ilişkiler yapısı ortaya çıkmıştır.

İletişim sanattan teknoloji alanına kadar farklı alanların dayanağıdır. Örneğin iletişim tasarımı, iletişim teknolojileri, diplomaside iletişim çalışmaları yeni alanlar olarak ortaya çıkmaktadır. Örneğin iletişim tasarımı, bilginin anlaşılır bir forma dönüştürülerek hedef kitleye beklenen şekilde iletilmesidir. Bunun için de görsel iletişim tasarımı alanı çalışmaları mevcuttur.⁴ Diğer yandan iletişim teknolojileri de matbaadan telgrafa, radyo-televizyondan internete ve sosyal medyaya evrilen bir gelişim süreci yaşamıştır. Tüm bu bahsi geçen iletişim çabaları bilgi aktarımına dairdir. Kamu diplomasisinin de ana gayesi bilgi aktarımını bir devletin yabancı kamuoyuna etkili bir şekilde sunabilmesidir.

Kamu diplomasisinde iletişim teknikleri ve araçları önemlidir. Bu bakımdan iletişim alanındaki teknolojik gelişmeler kamu diplomasisi olgusunun ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Yine de kamuoyu kanaati oluşturulmasının 20. yüzyılın akademik kullanımı olan “kamu diplomasisi” kavramından önce de Batı toplumu ve Doğu medeniyetlerinin ikna yöntemi olarak kullandığı bir politik yaklaşım olduğunu da bilmek gerekmektedir. Kamuoyu kanaati oluşturulması teknikleri farklı biçimleri olmakla birlikte günümüz uluslararası ilişkiler yaklaşımında “kamu diplomasisi” ismi ile belirli teknik uygulamaları içerecek bir kavramsal yaklaşım halinde tanımlanmaktadır.

Kamu diplomasisi Edward Murrow’un da ele aldığı gibi klasik diplomasiden farklı olarak devlet dışı aktörlerin ve bireylerin de içerisinde olduğu bir diplomasi sürecidir. Bu süreçte iletişim teknolojilerinden yararlanılmalıdır.⁵ USIA (ABD Enformasyon Dairesi) eski direktörü Hans Tuch ise kamu diplomasisine yine klasik diplomasiden farkı üzerinden vurgu yapmış, klasik diplomasi gizlilik barındırırken kamu diplomasisi herkese açık şeffaf bir süreçtir demiştir.⁶ Benzer şekilde eski bürokratlardan Christopher Ross da kamu diplomasisinde klasik diplomasiden ayrıldığı noktaya değinmiştir. Ross kamu diplomasisini geleneksel diplomasinin halk ayağı ve devletin stratejik ulusal hedeflerini yabancı halkın belirli alanları üzerinden iletmesi olarak görmektedir.⁷

¹ www.tdk.gov.tr

² Nye, 2008, 95-100.

³ sites.tufts.edu/murrowcenter

⁴ Gürdal Dursin ve Gürdal Pamuklu, 2015, 61-66.

⁵ <https://usepublicdiplomacy.org/page/what-is-pd>.

⁶ Tuch, 1990, 3.

⁷ Ross, 2002, 75-83.

Kamu diplomasisine dair bahsi geçen literatür kaynakları haricinde R.S. Zaharna,⁸ Alan K. Henrikson,⁹ Eytan Gilboa,¹⁰ Jan Melissen,¹¹ Gregory Szondi,¹² Nancy Snow,¹³ Jacques L'Etang,¹⁴ James E. Grunig,¹⁵ Benno Signitzer ve Carola Wamser,¹⁶ Seong-Hun Yun ve Elizabeth L. Toth,¹⁷ James Pamment,¹⁸ William A. Rugh,¹⁹ Charles Wolf ve Brian Rosen²⁰ gibi öne çıkan yazarlar mevcuttur. Bunlar dışında da kamu diplomasisi alan literatürü için Kadir Sancak,²¹ Haluk Karadağ,²² Emrah Aydemir²³ gibi akademisyenlerin çalışmalarına da yer vermek gerekmektedir.

Kamu diplomasisi propaganda ile kimi çalışmada aynı kapsamda kullanılsa da içerik ve uygulama biçimi açılarından farklıdır. Daha doğru bir ifade ile propaganda ve kamu diplomasisi amaç bakımından aynı politikaya karşılık gelmekte sadece süreç ve teknikler bakımından ayrılmaktadır. Propagandanın ilk kullanımı kilisenin elinde bir araç olmasıyla din üzerinden 18. yüzyılda olmuştur. Ancak kilisenin elinden çıkıp 20. yüzyılın savaş aracı ve ideoloji yayma aracı olarak kullanılması ile dünya savaşlarında ardından Soğuk Savaş sürecinde kullanılması söz konusu olmuştur.

Propaganda bir toplumun belirli bir düşünce yapısı içerisinde davranabilmesini sağlayabilme ve görüşünü değiştirebilme yöntemidir.²⁴ İkinci Dünya Savaşındaki karalama, yalan beyan veya kandırma gibi olumsuz algısı yüzünden 1970'lere doğru kavram yerini kamu diplomasisine bırakmıştır.²⁵ Yani kamu diplomasisi propagandanın olumsuz algısına alternatif bir kamuoyu kanaati oluşturma politikasıdır.

Kamu diplomasisi gerçek veriyi stratejik iletişim ile doğru zaman ve mekânda sunabilme ile ilgilidir.²⁶ Yabancı kamuoyu artık kanıt istemekte, kamu diplomasisi uygulayacak ülke ikna etmek için sebeplerini ve kanıtlarını yabancı kamuoyuna sunmak zorunda kalmaktadır. Örneğin Graham kamu diplomasisini Soğuk Savaş döneminde Amerika Birleşik Devletleri (ABD) politikalarının yeniden kabul edilebilir bir şekilde sunulması için propagandanın dönüştürülmesi olarak görmektedir.²⁷ Dolayısıyla kamu diplomasisi kendine has tanımı ile yabancı kamuoyu grupları ile bağlantı kurulması üzerinden yürütülen, onlara seçenekler sunulan, onları anlamaya yönelik dinlendiği ve belirli bir görüşe kavuşabilmeleri için ikna edilmeleri hedeflenen bir sonraki adımda düşünce tarzlarının öğrenildiği stratejik bir süreçtir.

Kamu diplomasisi alanında önemli çalışmaları olan Cull, kamu diplomasisini uluslararası çevreyi yönetme girişimi olarak görmektedir.²⁸ Bu çevreyi yönetmek sadece klasik diplomasi ile sağlanan bir durum değildir. Kamu diplomasisinin klasik diplomasiden ve propagandadan ayrılan önemli özelliği tek yönlü olan iletişim ve aktarımın karşılıklı bir hal alması, yani yabancı kamuoyunun isteklerinin dinlenilmesidir. Propaganda tek yönlü bir aktarımdan kamu diplomasisi karşı tarafın dinlenmesi ile çift yönlü bir süreci içermektedir.²⁹ Çünkü yabancı kamuoyunun istekleri kategorize edilerek kamu diplomasisi uygulayacak devletin hangi tarz ve kapsamda iletişim kurması gerektiğini etkileyecektir. Bu dinleme süreci ile elde edilen veriler genellikle hedef kamuoyunun kültürel yapısı, düşünce yapısı,

⁸ Zaharna, 2010.

⁹ Henrikson, 2006.

¹⁰ Gilboa, 2008, 55-77.

¹¹ Melissen, 2005.

¹² Szondi, 2009.

¹³ Snow, 2012.

¹⁴ L'Etang 2009, 607-626.

¹⁵ Grunig 1993, 137-61.

¹⁶ Signitzer, ve Wamser, 2009.

¹⁷ Yun ve Toth, 2009, 493-503.

¹⁸ Pamment, 2016.

¹⁹ Rugh, 2019

²⁰ Wolf, ve Rosen, 2004.

²¹ Sancak, 2016.

²² Karadağ, 2016.

²³ Aydemir, 2018.

²⁴ Domenach, 2003.

²⁵ Cull, 2009, 19-21.

²⁶ Riordan, 2016, 1-24.

²⁷ Graham, 2015, 204-205.

²⁸ Cull, 2009,12.

²⁹ Cull, 2013, 140.

talepleri, beklentileri ve hedefleri gibi kategorize edildiğinde önemli bir güç kaynağı haline gelebilecek bilgilerdir.

Uluslararası ilişkilerin realistler ile idealistler arasında olan teorik tartışmasında sık sık dünyanın olması gerektiği halini değil de olduğu halinin analiz konusu olması gerektiğini savunan E. H. Carr dahi, gerçekçi bakış açısıyla güç yorumlaması yaparken sadece sert güç ile sınırlı bir anlayışı savunmamıştır. Kamu diplomasisi liberal kurumsalcı anlayışın taraflarınca savunulan bir kavramdır. Yine de Carr gibi realist bakış açısı ile uluslararası ilişkileri yorumlayan akademisyenler de yabancı kamuoyunun, toplumun bazı konularda ikna edilmesinin önemini çizmektedirler. Carr'ın *kanaat üzerine (power over opinion) güç* kavramı ile ele aldığı yaklaşım kamu diplomasisinin akademik kavramsal tanımları ile birebir örtüşmese de ikna edebilme yetisi açısından sert gücü destekleyici bir unsur olarak kullanılan politikalar arasındadır. Yumuşak güç ve sert güç bazı konularda birbirleri ile bağlantılıdır. Analizinde devletlerarası ilişkiler incelediğinden devlet dışı aktörlere yabancı halkla ilişkilerde yer verilmemekte, bu bakımdan liberallerden ve onların kamu diplomasisi anlayışından ayrılmaktadır. Bu minvalde Carr'ın *power over opinion* yaklaşımı propagandanın realist yaklaşımı olarak ele alınabilir.³⁰

Kamu diplomasisi Soğuk Savaşın bitmesiyle ötelenmiş bir yöntem haline gelmiştir. Bunun sebepleri arasında ABD'nin kendini tek süper güç olarak görmesi ve dolayısıyla yabancı kamuoyunun ikna etmenin tehlikeli bir rakibin yokluğundan dolayı geri plana atılması yanılıgına kapılması vardır. Bu konuda kamu diplomasisine ayrılan bütçeler indirilmiş, Sovyet ülkelerinde devlet mekanizmalarının serbest piyasa ekonomisine geçişi ile meşgul olunmuş, ekonomik yardımlar ile Amerikan gücüne katılım sağlanmaya çalışılmıştır. Ancak 2001 ve sonrası dönem bunun bir yanılıgı olduğunu göstermiş ve kamu diplomasisi öne çıkmıştır.³¹ Bireyler uluslararası ilişkilerde etkili aktörler olmaya başlamış bireylerin kitleler oluşturabilme ve uluslararası güncesini yönlendirebilme kapasitesi öne çıkmaya başlamıştır. Burada teknolojik gelişmeler ve iletişim teknolojilerinin toplumsal yapıyı değiştirmesinin de etkisi vardır. Bu bakımdan kamu diplomasisi Soğuk Savaşta önemli olanın ardından yeniden bu sefer dijital iletişim üzerinden önemli olmuş, dijital kamu diplomasisi kavramı ile dış politikada bir yöntem olmaya başlamıştır.

Kamu diplomasisi çerçevesinden yabancı bir kamuoyu grubunu ikna etme süreci toplumlar arası iletişimde değinildiği gibi öteden beri kullanılan bir olgudur. Ancak kullanıldığı alan, amaç, kapsam ve teknikler bakımından görüldüğü üzere farklı kavramsal isimlendirmeler ile kullanılagelmiştir. Hedef ve teknik bakımından farklılıklar olmakla birlikte asıl gaye bir fikri empoze edebilmektir. Propaganda, kamuoyu kanaati oluşturma, yabancı halkla ilişkiler, uluslararası stratejik iletişim ve kamu diplomasisi kullanımları bahsi geçen fikir empoze etme konularının genel alanlarıdır. Yine de kamu diplomasisi kavramının belirli yaklaşımları ve ilkeleri vardır. Bu da onu propaganda ve genel kullanım ile kapsayıcılığı geniş olan stratejik iletişimden sadece süreç ve teknik bakımından ayırmaktadır.

Stratejik iletişim; propaganda veya kamu diplomasisi gibi olguların çatısıdır. Yani kamu diplomasisi stratejik iletişim tekniklerini kullanır. Bu da kamu diplomasisinin etkileşim odaklı çift yönlü süreci, fikrin gerçekliğe dayalı olması, kanıtlanabilir veri ile uygulanması gerekmesi ve günümüzde teknik gelişmeler itibari ile dijital alanda yürütülmesi gibi özellikler ile kamuoyu kanaati oluşturma politikasının güncel haline karşılık gelmektedir. Bu ayırım ile çalışmada tarihsel örneklerdeki yabancı toplumların ikna edilmesi kamuoyu kanaati oluşturulmasının propaganda kavramı üzerinden; güncel politikaların ise kamuoyu kanaati oluşturulmasının kamu diplomasisi kavramı üzerinden ele alınmıştır. Çalışmada amaç ise Yunanistan'ın kamuoyu kanaati oluşturmadaki dayanakları ve uygulamalarını tespit etmektir. Türk kamu diplomasisi önemini vurgulamak üzere komşu ülke Yunanistan böylesine geçmiş referans olarak güncel bir kamu diplomasisi uygulamaya çalışması irdelenmelidir. Bu açıdan kamu diplomasisi nedir, tarihsel açıdan hangi yöntemler ile uygulanmıştır, güncel karşılığı nasıl olmuştur sorularına yanıt olarak örnek bir inceleme yapabilmek için Yunanistan'ın bağımsızlığından bu yana izlediği yumuşak güç politikalarına yer verilmiştir. Bir devletin kamu diplomasisi uygulamadaki dayanaklarının nasıl kategorize edildiği ve bu dayanakları hangi politik araçlar üzerinden uygulandığı nitel bir inceleme ile Yunanistan üzerinden ele alınmıştır.

³⁰ Carr, 1988, 109.

³¹ Peterson, 2002, 74-94.

Konuyu daraltmak için de Yunanistan'ın kamuoyu kanaati oluşturmak için uyguladığı örnekler ve bunun etkisi güncel yansımaları ile bir arada değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bu eylemlerin incelenmesinde Avrupalı güçlerin Osmanlı Devleti sınırları içerisinde ve Yunan toplumu üzerine uyguladıkları kamuoyu kanaati oluşturma dayanaklarının neler olduğu; Yunanistan'ın bağımsız olduktan sonraki kamu diplomasisi eylemlerinin güncel anlamda başarılı ve yeterli olup olmadığı ve bunların hangi açılardan olduğu incelenmeye çalışılmıştır.

Yunanistan Bağlantılı Kamuoyu Kanaati Oluşturma Dayanakları

Yabancı kamuoyunu belirli düşünce yapısı üzerinden ikna edip, istenilen yönde karar almalarını sağlayabilmek için belirli bir temel ideolojik dayanak olmalıdır. Yunanistan bağlantılı kamuoyu kanaati oluşturulmasının temel ideolojik dayanakları vardır. Bunları Şark Meselesi, Grek Projesi, Helenizm ve Megali İdea olarak sıralamak gerekir. Bunlardan Şark Meselesi ve Grek projesi Avrupalı devletlerin Yunan toplumu aracılığı ile Osmanlı Devleti'ni zayıflatmak için uyguladıkları kamuoyu kanaati oluşturma projeleridir. Helenizm ve Megalia İdea ise doğrudan Yunanistan'ın diğer topraklarda uygulama yoluna gittiği propaganda dayanaklarıdır.

Şark Meselesi, Osmanlı Devleti'nin 1683 Viyana Kuşatması'nda başarısız olup ardından toprak kayıpları yaşamasıyla Avrupalı devletlerin büyük hedefi olarak yeniden gündeme gelmiştir. Terim, 1815'te Rus Çarı I. Aleksander tarafından Osmanlı Devleti'ndeki Rumlar için kullanılmış, ardından Avrupalı devletlerin her birinin tek başına Osmanlı Devleti'ni yıkamayacağı gerçeğinden dolayı ortak bir Avrupa projesi olarak bölgede kullandıkları bir dayanak haline gelmiştir.³² Şark Meselesi, Avrupalı devletlerin şark milletlerini ekonomik ve siyasi bakımdan nüfuz altına almak istemeleridir. Şark milletlerini bu gaye ile hüküm altına alabilmek için de Osmanlı Devleti'ni bir takım sebepler iddiası ile parçalamak ve yönetiminde bulunan milletleri etkileyerek geleceklere şekil vermek şark meselesinin ana hedeflerini oluşturmaktadır.³³

Şark meselesi 18. yüzyılda başlamış, isimlendirilmesi ise 19. yüzyılı bulmuştur.³⁴ 1853 Kırım Savaşı ile Avrupa güçlerinin en büyük önceliği Şark Meselesi olmuş, ardından Osmanlı Devleti'nin toprak kaybetmeye başlamasıyla Müslüman ve Müslüman olmayanların savaşı haline gelmiştir.³⁵ Şark Meselesi Avrupalı devletlerin rekabeti ile güç mücadelesinin kızışıp Osmanlı'yı parçalayarak toprakları üzerinden hâkimiyet kurmaya dayanmış bir meseledir.³⁶

Bu temel yaklaşım çerçevesinde yabancı milletleri yönlendirmek, onlara fikir empoze etmek, bağlı buldukları Osmanlı Devleti yönetimine karşı Avrupalı devletlerin yolundan gidebilecek bir topluluk kitlesi oluşturmak gerekmiştir. Bu bakımdan Osmanlı Devleti hâkimiyetindeki Yunan toplumunun bağımsızlığı desteklenmiş, daha sonra bağımsızlığını ilan eden Yunanistan, Osmanlı Devleti ve ardından Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı yine aynı mantıkta bu sefer Avrupalı kamuoyunun Türk toplumuna karşı bir kamuoyu kanaati oluşturma sürecine girmiştir. Dolayısıyla Yunanlılar, Avrupalı güçler tarafından Osmanlı Devleti'ne karşı hedeflenen şark meselesinin dışında tutulmuş, Şark Meselesi Yunanistan'ın Türklere karşı bir silah olarak kendi ideolojik dayanaklarından biri olmuştur.³⁷ Daha açık ifade ile Şark Meselesi hedefleri ile Hristiyan Yunan yanlısı Avrupa, Hristiyan olmayan Osmanlı Devleti topraklarının zenginliklerini Türklere bırakmak istememişlerdir. Yunanistan ise bu desteği diğer kamuoyu kanaati oluşturma dayanakları ile birleştirerek daha stratejik bir boyuta taşımıştır.

Şark Meselesinde Avrupalı güçler kamuoyu kanaati oluşturmada dinsel birliktelikten yararlanmışlardır. Örneğin Rusya Şark Meselesini temel dış politikasına oturtmuştur.³⁸ Rusya'ya ek olarak Avusturya, Fransa ve İngiltere kendi toprakları dışındaki başka devletlerin içerisinde olan Hristiyan milletleri ikna edebilme yoluna gitmişlerdir. Bahsi geçen bu Avrupalı devletler kendi toprakları dışındaki Hristiyanları

³² Semiz, 2019, 37.

³³ Karadağ, 2005, 19.

³⁴ Akçura, 2016, 1-2.

³⁵ Erdagöz, 2019, 317-42; Karadağ, 2005, s. 19.

³⁶ Schumacher, 2014, 64-80.

³⁷ Schumacher, 2014, 64-80.

³⁸ Günay, 2005, 264.

kurtarmak gibi bir lider imajı çizmeye çalışmışlardır.³⁹ Bu açıdan dünya milletlerinin medenileşmesi ve yeniliğe uyandırılması algısı yaratmak üzerine yabancı milletler üzerinde Avrupalı devletlerin bir rekabeti söz konusu olmuştur. Bağımsızlığını aldıktan sonra Yunanistan da Şark Meselesinin devamı olarak özellikle Avrupa kamuoyu üzerine ikna politikalarına bu sefer Türklere karşı düşman algısının oluşturulması ve Yunan toplumunun çıkarlarının yüceltilmesi doğrultusunda propaganda ve kamu diplomasisi politikalarına yönelmiştir. Keza Şark Meselesinin devamı niteliğinde görülen meseleler de yine Ermeni sorunu, terör sorunu, Kerkük ve Irak Türklerinin akıbeti ve Yunanistan'ın Ege Denizi'ndeki sorunlu yaklaşımı olarak sıralanabilir.

Osmanlı Devleti'ni parçalamak ve kamuoyu kanaati oluşturmak için hedeflenen dayanaklardan diğeri Grek Projesidir. Grek Projesi, Rusya'nın Yunanistan'ı Osmanlı Devleti elinden kurtarması, Roma ve İstanbul'dan sonra III. Roma'yı kurmak istemesine dayanmaktadır.⁴⁰ Moskova merkezli bir Hristiyan projesinde Yunanistan ve diğer Ortodokslara hâkim olmak için kamuoyu kanaati yine din üzerinden oluşturulmaya çalışılmıştır. Burada Rusya'nın uyguladığı Şark Meselesinin bir uzantısı olarak Grek Projesi ile Yunanistan'ın kurulması sağlanmıştır. Böylelikle Rusya kontrolünde büyük Slav birliği hedeflenmiştir. Bunun için yine Şark Meselesinin de ideali olarak Yunanistan'ın bağımsız olması ve Osmanlı Devleti'nin zayıflatılıp parçalanması gerekmektedir. Bu süreçte Rus propagandası Mora'ya olan Slav göçleri üzerinden Hristiyanlık dini ile yapılmaya başlanmıştır. Etnik kimlikten çok dinsel bir kimlik inşası söz konusu olmuştur.⁴¹ Bu süreçte Rusya Mora başta olmak üzere Osmanlı topraklarındaki Ortodokslar üzerine bir kışkırtma politikası izlemiş ve bağımsızlıkları için onları Osmanlı Devleti'ne karşı yönlendirmiştir.⁴²

Türklere karşı bir algı oluşturmak için Yunanistan'ın dayanak olarak kullandığı en önemli ideolojisi Helenizm'dir. Helenizm veya Megali İdea Yunan (Helen) hâkimiyetinde bir Hristiyan birliği ve Türklerin tarihten silindiği bir coğrafya temeline dayanmaktadır. Bu açıdan merkezi İstanbul'da olan büyük Hristiyan birliği için Doğu coğrafyasında Helenlerin hâkimi olduğu büyük bir alan oluşturmak ve büyük medeniyeti kurmak hedeftir. Roma İmparatorluğunun kuruluşundan önceki döneme Helenistik dönem, Doğu ile Batı kültürünün Helen kültürel değerleri üzerinden kaynaştırılması da Helenizm'dir.⁴³ Yunanistan bu fikir temelinde yabancı kamuoyunu Helen topraklarının varlığı ve büyük Hristiyan birliğinin Helenlerin medeniyet getiren yönetici yeteneği sayesinde olacağına yönelik empoze etme çabaları ile ilk politikalarına başlamıştır.

Helenizm'in kamu diplomasisi kavramı çerçevesinde toplumları şekillendirmede ve etkilemede önemli bir etkisi vardır. Avrupa, Hümanizm fikri temeli ile başlayan üstün bir medeniyet yaratma çabasına dayanmaktadır. İnsan aklı ile toplumu rasyonel anlayışta yorumlama manasına gelen hümanizm, Helenizm anlayışına dayandırılmıştır. İnalçık'a göre Helenizm, düşünce, sanat ve yönetim anlayışının Yunan kültürü ve değerleri ile benimsenmesine dayanmaktadır. Ancak tarihin ilerleyen dönemlerinde modern Helenistik anlayış Ortodoks kilisesi ile ikilem yaşamaya başlamış ve bir sentez sağlanmaya çalışılmıştır.⁴⁴

Yunan kültür ve değerlerini yayılmacılık ve güç bakımından kullanmak için bir dayanak olan Megali İdea mitolojik savlar ile bir kimlik inşasına dayanmaktadır. Batıda bazı devletler Doğu mitolojisini geri kalmışlık ve akıl dışıcılık ile adlandırmaktadırlar. Yunan mitolojisi ise Doğu mitolojileri kadar eskiye dayanmasına rağmen akıl dışıcılık ile ele alınmamaktadır. Bu da mitolojiler üzerinden meşruiyet sağlanmaya çalışılması ile ilgilidir.⁴⁵ Bunlardan biri olan Megali İdea inancı da İstanbul'un bir gün Türklerin elinden alınacağı vaadi üzerine kurulmuş bir inançtır. Bunun için kendilerini Doğu Roma'nın varisi olarak gören günümüz Yunanlılar, bu temel inanış üzerinden Doğu Roma'nın sahip oldukları topraklar üzerinde yeniden nüfuz sağlamak istemektedirler. Ancak Doğu Roma İmparatorluğunu doğrudan Yunanlılar ile ilişkilendirmek tarihi gerçekler ile örtüşmemektedir.⁴⁶ Yunanistan'ın Doğu

³⁹ Şeyban, 2003, 504.

⁴⁰ İnce, 2007, 15-16.

⁴¹ Gökdemir, 2012, 229-230.

⁴² Sancar, 2006, 212-213.

⁴³ MacDonald, 2018, 10.

⁴⁴ İnalçık, 2004, 15-16.

⁴⁵ Kalm, 2018, 112.

⁴⁶ Türsan, 1987, 31.

Roma İmparatorluğu üzerinden Megali İdea projesi bir imaj yaratma, kamuoyu kanaati oluşturabilme ve yayılcı eylemlerini meşrulaştırmak için tarihsel dayanaklar bulma çabasından kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla Megali İdea Helenizm ideolojisinin fikirleri üzerinden slogan olarak kullanılan bir projedir.

Yunanistan lehine uygulanmak istenen politikalarda ideolojik dayanaklar Şark Meselesi, Grek Projesi, Helenizm ve Megali İdea'ya referans gösterilirken, bunların hangi alanlarda nasıl kullanıldığını da incelemek gerekmektedir. İdeolojilerin farklı uygulama alanları vardır. Tarihte bunun farklı örnekleri görülmüştür ve bu bir teorinin pratiğe dökülmesi anlamına gelebilir.

Tarihte Yunanistan'ın Kamu Kanaati Oluşturmada Uygulamaları

Yunanistan temelli kamuoyu kanaati oluşturma dayanaklar, ideolojik olarak tarihsel geçmiş ve din ile sentez halinde bir güç olarak kullanılırken uygulama olarak da kimi zaman sanat, kimi zaman örgütlenme faaliyetleri kimi zaman da eğitim alanından yararlanılmıştır. Sanat ve eğitim alanı üzerinden bir öteki düşman algısı ile Osmanlı Devleti'ne, Türklere, Müslümanlara karşı bir üstünlük mücadelesi yaratılmıştır. Başta Rusya, Fransa ve İngiltere gibi devletler bunu Yunanistan üzerinden kullanırken Yunanistan'ın kendisi de yabancı halkı ikna etme noktasında aynı ikna edebilme dayanaklarından yararlanmıştır.

Din üzerinde bakıldığında uygulamada Anadolu'yu Hristiyanlaştırma çabaları görülecektir. İngiltere, Şark Meselesi hedefleri için, 1854'te Halife Sultan'dan bir emir istemiş ve bu emirde Müslümanların Hristiyanlığı kabul etmelerinde serbest olduklarını yayımlamasını istemiştir. Buna karşılık Ali Paşa milletin ruhani liderinin bu şekilde bir yönlendirme yapmasının ruhani liderliğine ve hükümdarlığına aykırı olduğunu iletmiştir. Bunun için ise ancak Müslümanlıktan Hristiyanlığa geçenlerin idam cezası ile cezalandırılmayacaklarının vaat edilebileceği diplomatik öneri sunmuştur.⁴⁷

Avrupalı Devletler ve özelde Yunanlılar mitolojiyi, sanatı ve edebiyatı kullanmıştır. “Konstantin'in Hayatı” adlı eser bu örneklerdendir.⁴⁸ MS 3. yüzyılda yaşamış Eusebius'a ait olan eserde mitolojik bir olay edebiyat ile kitlelere albenili ve duygusal yollarla aktarılmaya çalışılmış ve böylelikle Konstantin yüceltilmiştir.⁴⁹ Doğu Roma İmparatoru Konstantin'in savaş esnasında tanrıya yalvarması ile güneşten bir haç ve “Muzaffer Ol” yazısının belirlediğini, İsa Peygamberi rüyasında gördüğünü söylemesi bir mitolojik inanış olarak görülmektedir. Rüyadaki Yunanca baş harfleri İsa demek olan “XP” sembolünün resmedilerek bayrak olarak kullanılması sanat ve edebiyatın kullanıldığı önemli örneklerdendir.⁵⁰ Bu tarihsel mitolojik dayanak yeni bir Konstantin'in gelmesiyle İstanbul'un geri alınacağı inancına bağlanmaktadır.⁵¹ Bu da duygusal bir inanç ve mücadeleye yönlendirmekte, ortak bir idea ortaya atmaktadır. Bu inanç Hristiyanları, Rumları, Yunan ve Rus kimlikleri Türklere ve Müslümanlara karşı birleştirmektedir. Sembol modern anlamda oldukça yaygın bir kullanıma sahiptir. Dini törenlerde, tişört baskılarında hatta dövme şekillerinde yer almaktadır (Resim 1).

⁴⁷ Semiz, 2019, 37.

⁴⁸ Çörekçi, 2000, 1.

⁴⁹ Eusebiu, 1999.

⁵⁰ Türsan, 1987, 29–30.

⁵¹ İnce, 2007, 23.

Yunanistan'ın Rigas haritası tarihten bugüne de kullanılan bir sembol olmuştur. Yunanistan'ın 1821 Yunan Devrimi dediği tarihin 200. yıl dönümü olarak bu harita üzerinden bir dijital atölye çalışması yapılmıştır. Yunanistan Devlet Arşivleri Birimi ve Harokopio Üniversitesi işbirliğinde 13-17 yaş arası gençlere “Yunan devrimine ilham veren harita” söylemleri ile bu haritayı arttırılmış gerçeklik üzerinden dijital bir hikâyeye çevirmeleri istenmiştir.⁵⁶ Bu harita halen daha bir sembol olarak kullanılmaktadır.

Edebiyat üzerinden Yunan yanlı bir yaklaşım konusunda Avrupa kamuoyu oluşturabilmek için İngiliz şair Lord Byron da siyasi mücadeleye katkı sunmuştur.⁵⁷ Fransız Benjamin Constant ise “Hristiyan Uluslara Çağrı” kitabı ile din üzerinden Türklere karşı Yunan idealarını savunarak bir algı yaratmada kalemin gücünü kullanmıştır.⁵⁸ Böylelikle Avrupa’da Yunan yanlı bir Avrupa kamuoyu yaratma girişimleri Osmanlı Türklerine karşı hem Avrupalı devletler tarafından hem de Yunan şair ve yazarlar tarafından kullanılmıştır.

Yunan yanlı Avrupa kimliği oluşturmada örgütler önemli bir rol üstlenmiştir. Filik-i Eteryia Cemiyeti bu örgütlerdendir. Gizli faaliyet yürütmesine rağmen tanışma, iletişim kurma ve Rum, Bulgar, Rus veya mesleki açıdan doktor, avukat veya tüccar gibi farklı insanları birleştirme konusundan etki edebilen bir cemiyet olmuştur. Elbette ki bu örgütlenme sürecinde din yine öncelikli araç olmuş, dini gruplar dernekte üst mensup katılımcılar olarak belirlenmiştir.⁵⁹ Örgütlenme sürecinde böylelikle Osmanlı Devleti’ne karşı hem gizli hem de etkileşim konusunda bir başarı sağlayabilmiş bir örgüt olmuştur.

Mavri Mira Cemiyeti de yine Megali İdeal temelleri ile Avrupa’yı bu konuda harekete geçirmeye çalışan cemiyetlerdendir. Yunan tarafının Türklere ait olan topraklardaki Türk nüfusunu kaçırmak için Avrupa kamuoyunun desteğine ihtiyacı vardır. Türkleri Ege Denizi kıyılarındaki topraklardan kaçırmak, ardından da Rus Bolşevik askerlerinden kaçan Yunan kesimini de İstanbul ve Ege Bölgesi topraklarına yerleştirmek istenmiştir.⁶⁰ Ayrıca yine Rus Bolşevik rejiminden kaçan askerlerden Yunanlılar silah satın alarak Patrikhaneleri cephanelik haline getirmişlerdir. Mavri Mira ve Etnik-i Eteryia, gibi Cemiyetler Rum ve Ermeni kesimini Yunan ideaları doğrultusunda birleştirmiş, Rum ve Ermeni patrikhaneler bu cemiyetler ile birlikte Türklere karşı ortak hareket etmiştir. Yunan ve İngiliz kesimi 1918 kuruluş tarihli Kürt Teali Cemiyeti ile de Kürtler üzerinden bir Türk karşıtı algı yaratmaya çalışmıştır.⁶¹ Bu doğrultuda cemiyetler, Megali İdea görüşlerini kendilerince haklı sebepler ve inanışlar olarak yayarak bir dayanak oluşturmaya çalışmış, Avrupa’da belirli bir Yunan yanlı kamuoyu inşası istenmiştir.

Megali İdeayı dayanak olarak sunan kamuoyu kanaati oluşturma politikalarının eğitim üzerinden yürütüldüğü de görülmüştür. Fransız ihtilali ardından milliyetçilik akımından yararlanarak Yunan milliyetçiliği bölge halkına eğitim yolu ile aşılana çalışılmıştır. Diğer yandan Yunan Megali İdea yaklaşımının Avrupa’da kabul görmesinde ve mitolojik temellere din üzerinden dayandırılması da dini eğitimler ile sağlanmaya çalışılmıştır. Yunan kökenli kesimlerin Venedik’te başlayan ruhban okulları açılma süreci İstanbul’a kadar gelmiş, İstanbul, Selanik, Ayvalık gibi yerlere yayılmıştır. Rumların İstanbul’daki okulun adı dahi “İrkın Büyük Okulu” olmuştur.⁶²

Tarihsel olarak mitolojik, dini, siyasi, askeri hatta eğitim ve sanat gibi tüm farklı alanlar üzerinden ortak bir Yunan algısı üzerine yürütülen politikalar günümüzde halen yine bu dayanaklara ile birlikte yürütülmeye devam etmektedir. Avrupa Birliği (AB) üyesi olan Yunanistan ile üyeliğe halen alınmayan Türkiye Cumhuriyeti tarihsel sürtüşmesine özellikle Yunanistan’ın Ege Denizi’nde iddiaları sebebiyle devam etmektedir. Askeri silahsızlanma şartına rağmen adaları silahlandıran Yunanistan, Ege Denizi’ndeki adalar üzerindeki bu eylemlerini başta Avrupa olmak üzere dünya kamuoyunun da desteğini alarak meşrulaştırmaya çalışmaktadır.

⁵⁶ Pazarlı, Diamantis ve Gerontopoulou, 2022, 86-101.

⁵⁷ Moore, 1830.

⁵⁸ İnce, 2007, 24-25.

⁵⁹ Gürel, 1993, 27.

⁶⁰ Sofuoğlu, 1996, 81.

⁶¹ Semiz, 2019, 87-88.

⁶² Galip, 1998, 283.

Yunanistan 21. Yüzyıl Kamu Diplomasisi Uygulamaları

Yunanistan'ın öncesinden kamuoyu kanaati olarak adlandırılan yabancı halkı ikna etme süreci günümüzde çift yönlü iletişim ve bilginin kanıtlanabilirlik derecesi itibari ile güç getirisi olan veri ve bu verinin etkileşimi üzerinden değerlendirilmelidir. Bu bakımdan modern anlamda yabancı kamuoyunu ikna etme sürecinde kamu diplomasisi kullanımı ile yumuşak güç kullanımı değerlendirilmektedir. Yunanistan ve diğer devletler modern kamuoyu kanaati oluşturma eylemlerini kamu diplomasisi kavramı üzerinden uygulamaktadırlar. Yunanistan bu durumu öncesinde olduğu gibi tarihsel ve dini değerler üzerinden Avrupa kamuoyu için kullanırken diğer bölge ülkeleri için de örneğin o kitlenin ihtiyacına göre insani yardımlar üzerinden yürütmektedir.

Yunanistan'ın yabancı kamuoyu kanaati oluşturma, propaganda ve yurtdışı iletişim politikaları tarihsel, dinsel ve diğer kimlik bağları aracılığı ile yürütülmüştür. Ancak artık kamu diplomasisi kavramı ile yabancı kamuoyunu dinleme, anlama ve onlarla bu dinleme sonucunda elde edilen veriler doğrultusunda iletişim kurma stratejisi başlamıştır. Kamu diplomasisini diğer kamuoyu kanaati oluşturma stratejilerinden ayıran en temel özellik de budur. Akademik kesimler Yunanistan'ın aktif olan yabancı kamuoyu çalışmalarını yabancı kamuoyunu anlama-dinleme politikaları üzerinden yürütmeye başlamıştır. Böylelikle tam bir kamu diplomasisine çevrilmesi yönünde çalışmalar yapmaktadır. Örneğin kamu diplomasisinin daha aktif ve işlevsel hale getirilmesi ve tek yönlü propaganda ile sınırlı kalmaması için kamu diplomasisi çalışmalarına ağırlık verilmiştir. En yakın örnek önemli kamu diplomasisi uzmanlarından olan akademisyen N. Cull'un da katıldığı "Yunanistan'ın kamu diplomasisi Konuşmaları" adlı konferansıdır. Cull, Yunanistan'ın kamu diplomasisi yapabilmesi için yabancı kamuoyunun güçlü yanlarını ve zayıf yönlerini dinlemesi gerekmektedir diyerek yol haritası sunmuştur. Kamu diplomasisi sürecinde bu bilgiler araç olarak kullanılacaktır. Bu konferansı da Yunanistan Dışişleri Bakanlığı düzenlemiştir.⁶³

Yunanistan kamu diplomasisi politikalarının ideolojik dayanaklarını yukarıda sıralanırken bunun uygulama alanı ise güncel uluslararası ilişkiler araçları üzerinden olmaktadır. Yunanistan'ın kamu diplomasisi incelemesini bu çalışmada iki açıdan yapmak gerekmektedir. İlki genel itibari ile bölgesel ve uluslararası güç bakımından yürüttüğü genel faaliyetler, diğeri ise Türkiye üzerinden yürüttüğü kamu diplomasisi faaliyetleri olacaktır. İlk olarak Yunanistan bölgesel güç bakımında özellikle Balkan bölgesinde bir karar alıcı olabilmek, ardından Avrupa ve diğer stratejik alanlarda etkili olabilmek istemektedir. Bölgesel anlamda Yunanistan'ın kamu diplomasisi ihtiyacı Balkan probleminde sorun çözücü aktör rolü olabilmeye bakımdan gereklidir.⁶⁴

Yunanistan, AB ve Kuzey Atlantik İttifakı Örgütü (NATO) üyesi olması itibari ile bölgenin Balkan sorunlarının çözücü gücü olarak kendini bölgesel jandarma gibi göstermesi ve AB ve NATO'nun kendine bölgede ihtiyacı olduğu algısını sağlamlaştırmak için kamu diplomasisine önem vermektedir. Hatta bu algıyı Suriyeli mültecilerin AB'ye geçişinde Yunanistan'ın güçlü bir kale olduğu algısı üzerinden de kullanmıştır. Böylece Avrupa için çatışmayı azaltan imajını kuvvetlendirerek Avrupa kamuoyu üzerindeki AB'ye ekonomik yük olan algısını silmeye çalışmıştır. Bunu da sınır güvenliğinde mültecilere karşı uyguladığı sert politikalar ile Avrupa kamuoyuna kanıtlayama çalışmaktadır.

Balkanlardaki kamu diplomasisi girişimleri Avrupa'nın güneydoğu ülkelerini Helen Planı ile uygulamaya geçmektedir. Örneğin, Balkanların ekonomik yeniden yapılandırılması için Helen Planı (Hellenic Plan for the Economic Reconstruction of the Balkans (HiPERB)) 2002 ile 2011 yıllarını kapsayan bir plan olarak öngörülmüştür. Yunan hükümeti bu Helen projesine 550 milyon Euro fon ayırmıştır.⁶⁵ Demokratik kurumlar için üretime yatırım için bir proje olduğu aktarılmıştır. Böylelikle bölgede ticari bağları kendine çekmek istemiştir.

Yunanistan bölgesel kamu diplomasisi faaliyetlerini uluslararası örgütlere üyelikler ve insani yardım algısı üzerinden yürütmek için OECD Kalkınma Yardımı Komitesine (DAC) üyeliğini gerçekleştirmiştir. DAC'ın 30 üyesi vardır ve Türkiye bu üyeler arasında değildir. DAC, yaşam standartlarının artırılmasına yönelik kalkınma yardımlarının fonlanması üzerine bir örgüt koludur.⁶⁶

⁶³ <https://pdtalks.dmh.gr>; <https://www.greeknewsagenda.gr>

⁶⁴ Frangonikolopoulos, 2012a,1.

⁶⁵ Hellenic Plan for the Economic Reconstruction of the Balkans (HiPERB, 2011).

⁶⁶ www.oecd.org

Gelişmekte olan ülkelerden ve diğer bağışçı ülkelerden gelen STK'lar bu süreçte kullanılmaktadır. Yoksulluk, insan hakları ve sosyal yenilik gibi konularda girişimler yapmaktadırlar.⁶⁷

DAC bireylerin demokrasi yoluyla temsil yetkilerini kullanmak için teşvik etmektedir. DAC otokrasi olduğunu iddia ettikleri yönetimlerin eleştirilme sürecinde üye devletler tarafından araç olarak kullanılmaktadır. Bu bağı Yunanistan insani yardım adı ile kullanılmaktadır. Yunanistan'ın Helenistik Yardımlar (Hellenic Aid) adını verdiği DAC üyeliği üzerinden yürütülen insani yardım ağı insani değerlere önem veren bir Yunanistan algısı için önemli olmuştur.⁶⁸

Bu konular da değinildiği üzere kamu diplomasisinin uygulama alanlarıdır. Dolayısıyla Yunanistan kamu diplomasisi uygulamaları için örgütsel anlamda üyelikler üzerinden aktif girişimler yapmaktadır. İnsani yardım konusunda, örneğin, Türkiye GSMH'nin % 0,84'ünü insani yardıma ayırın en önde gelen donör ülkedir.⁶⁹ Ancak bunun kamu diplomasisi sürecinde Yunanistan'a oranla etkili kullanılmadığı söylenebilir. Bunun nedeni olarak ise Türk iç siyasi sorunlarını ve ekonomik sıkıntıları bu gibi imaj yaratma çabaları ile körüklemek istememek ve iç ile dış politika arasında yaşanan ikilem gösterilebilir.

Yunanistan kamu diplomasisine dair kurumsal çoğu birimine yukarıdaki insani yardım fon isminde de görüldüğü gibi Helen ismini vermektedir. Devlet desteği olan Helen Kültür Vakfı (the Hellenic Foundation for Culture) da bunlardandır. 1992'de kurulan Vakfın amacı Helen kültürünü ve Yunan dilini dünyaya yaymaktır. AB Ulusal Kültür enstitüleri EUNIC üyesi olan vakıf, on iki farklı ülkede şubelerini bulundurmaktadır.⁷⁰ Turizm bakanlığının Yunan Milli Turizm Organizasyonu da Helen ideolojisini dayanak olarak kullanan bir kamu diplomasisi politik aracıdır. Bir diğer örnek, Helenik Turist Organizasyonu (Hellenic Tourist Organization) özellikle 2004'teki Yunanistan olimpiyat oyunlarından sonra daha da aktif bir araç olarak kullanılmaya çalışılmıştır.⁷¹ 1995 yılından kurulan ve Dünya Yurtdışı Helenler Konseyi de (World Council of Hellenes Abroad) bir diğer Helen vurgusu olan kurumdur. Yurt dışında yaşayan Yunanlıları desteklemek ve Yunanistan diasporası algısı yaratmak için faaliyet yürütmektedir. "Dünya Helenizmi" kavramını vurgulayan bir konseydir. Bu da Helenizm'i küresel bir değer olarak algılatılmasını sağlamak içindir.

Yunanistan kendi iç akademi dünyasında yine de yetersiz olduğu iddia edilen kamu diplomasisi faaliyetleri yüzünden eleştiri almaktadır. Örneğin ekonomik kriz ile yaşamış olduğu algıyı yeniden düzene sokabilmek için, kamu diplomasisinin kültür ve eğitim gibi klasik yöntemlerle sınırlı kaldığı dile getirilmiştir.⁷² Bu konuda AB medyasının "tembel Yunanlılar" yakıştıması ile olumsuz imaj atfı bu duruma katkı yaptığı düşünülmektedir.⁷³ Hatta özellikle Batı Avrupa medyasının 2010-2011 yıllarında "Müsrif Yunanlılar" yakıştıması, Yunanistan'ın AB'ye olan ekonomik yükünden bahsetmesi bu olumsuz imajın giderilmesinin işareti olmuştur.⁷⁴ Bir diğer eleştiri ise Yunanistan dışişleri bakanlığının enformasyon ve kamu diplomasisi birimince yapılan yayımlarla ilgilidir. Bakanlığın basın sözcüsünce yapılan çevirilerin sadece Fransızca ve İngilizce olması dahi eleştirilmiştir.⁷⁵ Bakanlık kararlarının farklı dillerde de yayınlanması istenmektedir.

Akademik açıdan bir diğer eleştiri kamu diplomasisi tarzı ile ilgilidir. Yunanistan'ın yeterli kamu diplomasisi uygulayamadığını dile getiren bu kesim Yunanistan'ın "Yunan istisnacılığından" vazgeçmesi ve AB'den bağımsız bir karar alıcı güç konumuna gelmesi için daha aktif bir kamu diplomasisi beklemektedirler.⁷⁶ Bu Helen ideolojisine yüklenen sorumluluğun daha da aktif olmasına yönelik bir eleştiridir. Yunanistan'ın yine de Türkiye'ye göre aktif bir kamu diplomasisi izlediği söylenebilir. Yunanistan'ın kendi eştii ülkeler mukayesene bakıldığında da aktif bir kamu diplomasisi uygulayıcısı olduğu görülmektedir.

⁶⁷OECD Development Assistance Committee Members and Civil Society, 2020.

⁶⁸ hellenicaid.mfa.gr

⁶⁹ T.C. Dışişleri Bakanlığı, <https://www.mfa.gov.tr>.

⁷⁰ The Hellenic Foundation of Culture (HFC), <https://hfc-worldwide.org>

⁷¹ Frangonikolopoulos, 2012b, 185–193

⁷² Frangonikolopoulos, 2012a, 2, 22.

⁷³ Coleman, <https://www.greeknewsagenda.gr>

⁷⁴ Jovanović, 2013, 1-36.

⁷⁵ Frangonikolopoulos, 2012a, 4.

⁷⁶ Frangonikolopoulos, 2012b,185–193.

İkinci kamu diplomasisi inceleme konusunda Yunanistan'ın Türkiye üzerinden yürüttüğü algıda başta adalar konusu ve Doğu Akdeniz meselesi gelmektedir. Yunanistan 2020 ve 2021 gündeminde özellikle Doğu Akdeniz konusundan Türk dış politikasını zora sokma yoluna gitmektedir. Bu sürecin öncesinde ise bahsi geçen tarihsel olayları adalar üzerinden ve deniz yetki alanı konusunda kullanmaya devam etmekteydi. Adaların silahsızlanması ve Egemenliği Antlaşmalarıyla Devredilmemiş Ada, Adacıklar ve Kayalıklar (EGAYDAAK) aidiyeti konusunda Türkiye ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) aleyhine kararları dünya kamuoyunu yanına çekerek meşrulaştırma yolunu sürdürmektedir. Bu bağlamda tarihsel mesele olan Yunanistan'ın silahsızlandırılması anlaşmalarca belirtilmiş adaları silahlandırma eylemleri, aidiyeti belirtilmemiş adalarda hak iddiaları, deniz yetki alanı ve hava sahası konusundaki iddiaları ve buna ek olarak Doğu Akdeniz konusunda iddiaları Türk-Yunan ilişkilerinin genel ana sorunları haline gelmiştir.

Yunanistan, Avrupa'ya Megali İdeayı Helenizm üzerinden kullanarak kamu diplomasisi uygulamaktadır. En öne çıkan savunmaları adalar konusunda Türkiye'yi egale edebilmek ve adaların tümü üzerinde hak sahibi olmaktır. Yunanistan bu iddialarını Helenizm üzerinden dünya kamuoyunu ikna etmeye çalışmakta ve Türkiye'yi saldırgan bir devlet olarak yansıtmaya çalışmaktadır. Türkiye ise Yunanistan'ın aktif politikalarına dönemsellik karşılık vermekle yetinmiş, aktif bir Ege Denizi ve Doğu Akdeniz politikası izlememiştir. Bu da Yunanistan konusunda kamu diplomasisi alanından Türkiye'nin savunmacı, Yunanistan'ın saldırgan aktif bir politika uyguladığını göstermektedir. 2020 ve 2021 döneminde Doğu Akdeniz'de Libya üzerinden varılan anlaşma ise Türkiye'nin uzun dönemdir yapmış olduğu ilk aktif politikasıdır denilebilir.⁷⁷ Libya mutabakatına karşılık Yunanistan derhâl karşı hamlelere geçmiş, kamu diplomasisine ek olarak devletlerarası askeri ittifaklıları güçlendirmek için girişimlere başlamıştır. AB de Yunanistan yanlı tavrını bölgede başlatılan IRINI operasyonu ile göstermiş, bölgenin Libya kıyılarının silah takviyesini önlemek için AB Deniz Gücü (EU NavFor) gemilerince denetleneceği dile getirilmiştir.⁷⁸

Yunanistan meselesinin ortaya çıkmasından itibaren Yunan tarafı beş kez toprak genişletmiştir. Bu toprak genişlemelerine 21. yüzyılda halen devam etmek için kamuoyu kanaati oluşturmaya, Avrupa'nın desteğini almaya ve dolayısıyla kamu diplomasisi yapmaya devam etmektedir. Avrupa'nın desteğini çoğu konuda alan Yunanistan, Yunanlıların da AB'ye bakışında olumlu sonuçlara neden olmuştur. Örneğin Pew araştırma şirketinin 2019'da 33 ülkede yaptığı araştırmaya göre Yunanistan halkının yarısından fazlası AB'ye güvenmektedir. Aksine ise Türkiye bu ülkeler arasında AB'ye güvenmeyen ve hakkında olumlu düşünmeyen tek ülke olmuştur.⁷⁹ Türkiye ve Yunanistan örneği üzerinden bakıldığında, güvenilmeyen bir topluma kamu diplomasisi uygulanması da başarıyı ötelemektedir denilebilir. Çünkü Yunanistan'ın, Türkiye'ye oranla Avrupa kamuoyuna yönelik daha aktif girişimlerde bulunduğu görülebilir.

Türkiye'nin uluslararası örgütlerin üye devlet halkları ile iletişime geçmesi gerekliliği Türkiye lehine kararlarda desteğin alınması için önemlidir. Bunun sonucunda Türk halkı da bu örgütlere ve halklarına sıcak bakacağı bir karşılıklı döngü doğacaktır. Ancak Türk halkı görüldüğü üzere bu örgütlere sıcak bakmamaktadır. Bu durum AB'ye ek olarak NATO konusunda da aynı olmuştur. Pew araştırma şirketinin bir diğer araştırmasında NATO hakkında olumlu düşünen ülke halkları incelemiştir. NATO'ya güven ve olumlu düşünme konusunda üye devletler kategorisinde en son sırada Türkiye gelmektedir.⁸⁰ Yani Türkiye ne AB'ye ne de üyesi olduğu NATO'ya güvenmemektedir. Bu da aslından Avrupa halkı üzerine yaratılan Yunan yanlı tavrın Türk halkı üzerindeki karşı etkisi olabilmektedir.

Yunanistan uygulamaya çalıştığı kamu diplomasisi dayanaklarını iddialarının gerçekleştirmek için kullanmaktadır. Bunun içinse örneğin, kendisini ada(lar) ülkesi gibi göstererek ada(lar) ülke statüsünden deniz hukukunda yararlanmak istemektedir. Ancak bilindiği üzere Yunanistan ve Türkiye yarımada ülkeleridir. Bu yüzden deniz yetkileri adalardan başlamamaktadır. Oysaki Yunanistan yapmış olduğu kamu diplomasisi eylemlerinde adalar üzerinden hak iddia etmekle kalmayıp deniz yetki alanını da bu adalardan itibaren başlatmakta, alanını ileriye çekmektedir. Diplomasi masasında bu meseleleri

⁷⁷“Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Libya Devleti Ulusal Mutabakat Hükümeti Arasında Akdeniz’de Deniz Yetki Alanlarının Sınırlandırılmasına İlişkin Mutabakat Muhtırası”, 6 Aralık 2019.

⁷⁸ European Council, 2020, <https://www.consilium.europa.eu>

⁷⁹ Pew Research, 2019, <https://www.pewresearch.org>

⁸⁰Pew Research, 2020, <https://www.pewresearch.org>

mevzubahis konusu yapmayı dahi reddetmekte, zaten adaların ve yetki alanının kendisine ait olduğunu, bunun konuşma konusu olmadığı algısını kamu diplomasisinde yöntem olarak kullanmaktadır. Bu kamu diplomasisi eylemlerinin ideolojik dayanağı da değinildiği gibi tarihsel bağ kurdukları Megali İdea ve Helenizm anlayışıdır.

Yunanistan kamu diplomasisi yaparken EGAYDAAK statüsüne değinmeden tüm adaların Yunanistan'a ait olduğu algısını ve bazı adaları Türkiye'nin işgal ettiği ada ve deniz alanları olduğu algısını yürütmektedir. Oysaki bu durum zaten anlaşmalar ile belirlenmiştir. Bu da Ege Denizi ve Doğu Akdeniz konusunda kamu diplomasisi faaliyetlerinde Yunanistan'ın aktif Türkiye'nin ise pasif kaldığını göstermektedir. Diğer yandan Doğu Akdeniz konusunda da bu adalar ile bağ kurarak aktif bir politika izlemeye çalışması Doğu Akdeniz'in önemli bir konumda olmasından dolayıdır. Doğu Akdeniz, keşfedilen enerji kaynaklar bakımından Türkiye'nin yaklaşık 500 yıllık enerji ihtiyacını karşılaması ile, Ortadoğu'ya olası durumda müdahale edilebilmesi ile ve Kuzey Afrika'nın yine aynı şekilde kontrol edilebilmesi ile oldukça değerlidir.⁸¹

Yunanistan kamu diplomasisi faaliyetlerini başta siyasi ardından akademik alanda sürdürmektedir. Örneğin Meis Adası'nın Türkiye'ye daha yakın olduğu ve Türkiye'nin haklarının ihlal edildiği konusunda konuşmalar yaptığı için akademisyen Hristos Rozakis Yunan Yüksek İlim kurulundan ihraç edilmiştir.⁸² Akademik çalışmalar Helenizm anlayışı ile bölgesel bir Yunan gücünü teşvik edici olduğu sürece desteklenmektedir. Bu da taraflı bir akademik ortamın oluşmasına sebep olmakta ve bu doğrultuda bir kamu diplomasisi katkısı hedeflenmektedir.

Yunanistan'ın ekonomik krizler ve AB üyeliğindeki yükü üzerinden eleştiriler alması kamu diplomasisi için imajını zedelese de bu süreci tersine çevirmesi yine kamu diplomasisi ile mümkün olmuştur. Devlet itibarlarının hızla değişebildiği mantığı üzerinden birçok uluslararası fikrin güncelliği kaybolabilmektedir. Bu bağlamda dışarıdaki algıları dinleyerek yönlendirebilmek daha mümkün hale gelmiştir. Yunanistan da aktif kamu diplomasisi süreci ile kendi aleyhine olan algıları bu açıdan değiştirebilmektedir.

Yunanistan'ın Türkiye'ye karşı olarak uyguladığı bu hedefleri nasıl ki 20. yüzyılda cemiyetler üzerinden patrikhaneler iş birliği çerçevesinde yürüttü ise ve böylelikle Avrupa kiliselerinin desteğini Türklere karşı alabildiyse, şimdi de benzer şekilde uluslararası örgütleri kullanmaya devam etmektedir. Bahsi geçildiği gibi AB ve NATO, üzerinden kamu diplomasisi yürütülen başlıca örgütlerdir. Ayrıca Atlantik Konseyi gibi başka örgütler de yine kamu diplomasisi yürüttüğü diğer uluslararası organizasyonlardır. Örneğin Yunanistan bu örgüte Türkiye'yi tehdit edici bir aktör olarak sunmasından etkili olabilmişken, aksine silahsızlanması anlaşmalarca garanti altına alınmış Ege Denizi'ndeki adaları silahlandırmasının bir saldırı amaçlı Yunan tehdidi olarak değerlendirilmesi gerekmektedir.⁸³ Uluslararası anlaşmalarla rağmen bu eylemini yapan Yunanistan'ın, aksine Türkiye'yi saldırgan olarak gösterilmesini sağlayabilmesi işte kamu diplomasisin bir sonucu olabilmektedir. Dolayısıyla bu konuda uluslararası hukukun hak dağılımı konusunda kamuoyu bilgilendirilmeli ve algılanan ile gerçeklerin tutarlılığı ortaya dökülebilmelidir.

20. yüzyıla kadar Yunanistan'ın propaganda ile kamuoyu kanaatini oluşturma uygulama alanları din, sanat, örgütler ve eğitim alanı olarak kendini gösterirken yirmi birinci yüzyıl kamuoyu kanaati oluşturma için uygulama alanını kamu diplomasisi kavramı üzerinden yine aynı alanlar ve buna ek olarak insani yardım alanını ekleyerek devam etmektedir. Bu kamu diplomasisi uygulama alanlarını da iki ana kamu diplomasisi politikasına oturtmuştur. İlki Balkanlarda Avrupa açısından karar alıcı güç olabilmek için Avrupa özelinde kamu diplomasisi politikası, diğeri ise Türkiye üzerinden Türkiye'yi yalnız bıraktırmaya yönelik kamu diplomasisidir.

⁸¹ Yaycı, 2020, 21.

⁸² Yaycı, 2020, 48.

⁸³ İnce, 2013, 101-128.

Sonuç

Kamu diplomasisi, modern uluslararası ilişkiler anlamında olumsuz algı yaratan propagandaya alternatif yumuşatılmış bir kavram üretim çabası ile ortaya çıkmıştır. Kamu diplomasisinde etkileşim önemlidir ancak tarihte günümüze oranla iletişimin kısıtlı olduğu yine de tek yönlü iletişim tekniği ile kamuoyu kanaati oluşturma politikaları başvurulan önemli politikalarından olmuştur. Özellikle 18.yüzyıldan itibaren Yunanistan'ın kamuoyu kitlesi oluşturma örnekleri görülmüştür. Kamu diplomasisi incelemesi yaparken bu süreci ideolojik dayanaklar, uygulama alanı ve uygulamalar olarak kategorize etmek doğru olacaktır. Çünkü ideolojik bir tarihsel dayanak ile belirli stratejik alanlar kullanılarak hedefler gerçekleştirilmeye çalışılmıştır.

Günümüzde iletişim teknolojileri ile birlikte bu kamuoyu kanaati oluşturma eylemi etkileşim kurularak yapılırken, Yunanistan bu kamu diplomasisi sürecini yine aynı ideolojik dayanaklar üzerinden bölgesel güç için kullanmaktadır. Balkan bölgesinde aktif karar alıcı olabilmek, Ege Denizi'nde Türkiye'yi egale edebilmek ve son dönemde güncel bir konu olan Doğu Akdeniz meselesinde önemli bir aktör olabilmek için başta Avrupa kamuoyu olmak üzere dünya kamuoyuna tarihsel bağlarını bir dayanak olarak kullanarak kamu diplomasisi uygulamaktadır.

Bu politikaları Türkiye'ye oranla daha aktiftir denilebilir. Özellikle kurumsal araçlarını Helen algısı oluşturabilmek ve lehine politikaları meşrulaştırabilmek için kullanmaktadır. En önemli kurumsal aracı AB üyeliği ve Dışişleri Bakanlığı bağlantılı Avrupa kurumlarıdır. Bu kurumları insani yardım gibi hassas bir pozitif algı konusu olan insan hakları ve kaliteli yaşam konuları üzerinden fonlar ile yapması yardım yapabilecek konumda olan bir Avrupa Birliği devleti imajı yaratmaya dairedir. Kavramsal kullanımlara önem vermektedir. Helen soyu vurgusu kamu diplomasisinde özellikle kullanılmaktadır. Hemen hemen tüm kamu diplomasisi projelerinin isimlendirilmesi Helen kelimesi ile kullanılmaktadır.

Türkiye üzerinden yürüttüğü kamu diplomasisi politikalarını ise şimdiki kadar adalar ve deniz yetki alanı konusunda Türkiye'nin daha pasif ve eylem olursa gerekli durumda karşılık veren politikasını kendi lehine kullanmaya çalışmıştır. Bu süreçte de Türkiye'nin Yunanistan'ın uluslararası hukuka aykırı olarak adaları silahlandırması ve deniz yetki alan konusundaki iddialarına aktif bir politika ile sık sık gündeme getirmemiştir. Bu da Yunanistan'ın kamu diplomasisi yapabilmesinde uygun zemin hazırlamıştır.

Yunanistan'ın adalar konusundan uluslararası mahkemeye dahi gitmeyi reddeden yaklaşımına karşılık hukuksal yolları sonuna kadar uymayı taaddüt eden Türkiye bu adil yaklaşımını yeterince dünyaya duyuramamıştır. Bu konuda AB'ye ve NATO'ya duyulan güvensizliğin etkili olduğu düşünülmektedir. Diğer yandan bu da Türkiye'nin aleyhine olacak şekilde Yunanistan'ın gayri askeri statüyü bozan yaklaşımının dünyaya duyurulması gerekmektedir. Türkiye'nin Yunanistan'ın kamu diplomasisi eylemlerine karşı savunmacı bir kamu diplomasisi uygulamak yerine Yunanistan'ın eylem sürecinden bağımsız daha aktif kamu diplomasisi uygulaması ve hukuk sürecini dünyaya duyurması gerekmektedir.

Yunanistan kamu diplomasisi uygularken hem uluslararası hukuk etiğini hem de bilimsel dayanakları sümenaltı ederek farklı bir algı ile Helen geçmişi ve Yunan haklılığı algısı ile daha aktif yürüttüğü görülmektedir. Balkanlarda Atina'yı güvenilir bir arabulucu algısı için uğraşıldığı ve bu algıyı insani yardımlarla sağlamlaştırmaya çalıştıkları görülmüştür. Balkanlarda Sırlar, Hırvatlar ve Arnavutlar ile aynı dili konuştukları bir algı yaratılmaya çalışılmıştır. Bu açıdan denilebilir ki Yunanistan kamu diplomasisi faaliyetlerini ilk olarak Balkanlarda sorun çözücü aktör olabilmek için, ikinci olarak Türkiye'yi yalnızlaştırabilmek için ve de son olarak Avrupa üzerinde yük olmayan tersine karar alıcı bir konum için kullanmaktadır.

Yunanistan'ın kamuoyu kanaat oluşturma politikalarını tarihten itibaren bir şablona oturtulması gerektiğinde üç ana inceleme alanı ortaya çıkmıştır. Bu sıralama ilk olarak Yunanistan temelli kamuoyu kanaati oluşturma dayanakları, ardından 21. yüzyılda ve hemen öncesi uygulama alanları ve son olarak kamuoyu kanaati oluşturmada hedefleri olmalıdır. Bu doğrultuda ilk inceleme alanında Yunanistan kamu diplomasisi için dayanağını Helenizm, Megalia İdea, Grek projesi ve Şark Meselesini sunmaktadır. Bu dayanakları uygulamada ise din, etnik köken ve mitolojik bakımından sanat alanında patrikhaneler, okullar, örgütler ve yazarlar üzerinden kullanmıştır. İkinci inceleme alanında Yunanistan kamu diplomasisi uygulama alanı olarak 19. ve 20. yüzyılda sırası ile din, cemiyetler, sanat ve eğitim alanını, 21. yüzyılda yine aynı alanları ve buna ek olarak insani yardım alanını seçmiştir. Üçüncü

inceleme alanı olarak da Yunanistan güncel hedeflerini iki temele oturtmuştur. İlki Balkanlarda AB'nin karar alıcılığını yapmak ve bölgesel güç hâkimiyeti sağlamak, diğeri ise Türkiye'yi Akdeniz, Ege Denizi bu bölgelerdeki her türlü ekonomik, siyasi ve askeri politika temaslarından egale edebilmek ve güçsüzleştirmektir.

Kaynakça

- Akçura, Y. (2016). Şark Meselesine Dair: ve eski “Şuray-ı Ümmet”te çıkan makalelerimden, İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Aydemir, E. (2018). Kamu Diplomasisi: Ülkeler - Avrupa Birliği Kurumlar – Uygulamalar, İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Carr, E. H. (1988). *Twenty Years Crisis*, New York: Palgrave.
- Coleman, J. (2015). “Greek Bailout Talks: Are Stereotypes Of Lazy Greeks True?”, BBC, 10 Mart 2015, <https://www.greeknewsagenda.gr/interviews/quo-vadis-europa/6500-quo-vadis-europa-stavros-papagianneas-we-need-an-eu-narrative-that-answers-citizens-concerns>, (05.01.2022).
- Cull, N. J. (2009). *Public Diplomacy: Lessons from the Past*, Los Angeles: Figueroa Press.
- _____ (2009). “Public Diplomacy Before Gullion The Evolution of a Phrase”, *Routledge Handbook of Public Diplomacy*, (ed) Nancy Snow ve Philip M. Taylor, New York: Taylor & Francis,
- _____ (2013). “Roof for a House: How U.S. Propaganda Evolved into Public Diplomacy”, *The Oxford Handbook of Propaganda Studies*, (ed) Jonathan Auerbach ve Russ Castronovo, Oxford: University Press.
- Çörekçi, A. (2000). *Türkiye Yunanistan İlişkileri*, İstanbul.
- Domenach, J.M. (2003). *Politika ve Propaganda*, İstanbul: Varlık Yayınları.
- Erdagöz, H. (2019). “Reading the Eastern Question through the Prism of Orientalism: Hubris, Founding Genealogy and James Bryce”, *Journal of Muslim Minority Affairs*, Cilt: 39, Sayı:3, ss.317-42.
- European Council (2020). “EU Launches Operation IRINI to enforce Libya arms embargo”, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2020/03/31/eu-launches-operation-irini-to-enforce-libya-arms-embargo/> (05.01. 2022).
- Eusebius (1999). *Life of Constantine*, (orijinalinden düzenlenmiş çev. Averil Cameron ve Stuart G. Hall), Eds.Brian Bosworth, Miriam Griffin, David Whitehead ve Susan Treggiari, Oxford: Clarendon Press.
- Frangonikolopoulos, C. A. (2012b), “Public Diplomacy: How To Think About And Improve Greece 'S'Neglected' Component Of Foreign Policy In Times Of Economic Crisis”, *Macmillan Publishers: Branding and Public Diplomacy*, Cilt: 8, Sayı:3.
- _____ (2012a). “Strengthening Greek Public DiplomacyPresent Conduct and Future potential”, *Discussion Pappers in Diplomacy*, (ed) Ingrid d’Hooghe ve Ellen Huijgh, Netherlands Institute of International Relations, Clingendael.
- Galip, S. (1998). *Batı Trakya 'da Yazabildiklerimden*, İstanbul: Kastaş Yayınevi.
- Gilboa, E. (2008). Searching for a Theory of Public Diplomacy, *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, Sayı: 616, ss. 55-77.
- Gökdemir, O. (2012). *Türkiye 'de Yahudi Hıristiyan Savaşları: Helenizm, Siyonizm, Türkçülük*, İstanbul: Destek Yayınevi.

Graham, S.E. (2015). *Culture and Propaganda: The Progressive Origins of American Public Diplomacy: 1936–1953*, England: Ashgate Publishing.

Greece Minister of Foreign Affairs (2022). <https://hellenicaid.mfa.gr/en/>. (05.01. 2022).

_____ (2011). “Hellenic Plan for the Economic Reconstruction of the Balkans (HiPERB)”. https://www.mfa.gr/images/docs/periferiaki_politiki/HiPERB_en.pdf. (05.01. 2022).

Grunig, J. E. (1993). “Public Relations and International Affairs: Effects, Ethics and Responsibility”, *Journal of International Affairs*, Cilt: 47, Sayı:1, ss.137-61.

Günay, N. (2005). “Filik-i Eterya Cemiyeti”, *Gazi Üniv. Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi VI*, Sayı: 1, s. 264.

Gürdal Dursin, A. ve Gürdal Pamuklu, A. (2015). “Tactile Communication Design For Visually Impaired People: Tactile Magazine Page”, *Global Journal of Arts Education*, Cilt: 5, Sayı: 2, ss. 61-66.

Gürel, Ş.S. (1993). *Tarihsel Boyut İçinde Türk Yunan İlişkileri*, Ankara: Ümit yayıncılık.

Henrikson, A. K. (2006). “What Public Diplomacy Achieve?” *Discussion Pappers in Diplomacy*, (ed) Dominic Kelly, Netherlands Institute of International Relations, Netherland: Clingendael.

Heritage in Motion (2022) Rigas' Charta AR 1796-7, (Augmented Reality) <https://heritageinmotion.eu/himentry/slug-62d47a2b77acda9cef6c7016eb634565>

Hun Yun, S. ve Toth, E. L. (2009). “Future Sociological Public Diplomacy and the Role of Public Relations: Evolution of Public Diplomacy”, *American Behavioral Scientist, SAGE*, Cilt: 53, Sayı: 4, ss. 493-503.

İnalçık, H. (2004). *Helenizm, Megali İdea ve Türkiye*, Ankara: Doğu Batı Yayınları.

İnce, F. (2007), *Egemenliği Antlaşmalarla Yunanistan'a Devredilmiş ve Devredilmemiş Ada, Adacık ve Kayalıklar Sorunu*, Atatürk Üniversitesi AİİTE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Yrd. Doç. Dr. Serpil Sürmeli, Erzurum.

_____ (2013). “Lozan Barış Antlaşması ve Ege Adaları”, *AÜ TİTE Atatürk Yolu Dergisi*, Sayı: 53, Lozan Antlaşması Özel Sayısı, ss. 101-128.

Jovanović, M. N. (2013). “Was European Integration Nice while It Lasted?”, *Journal of Economic Integration*, Cilt: 28, Sayı: 1, ss.1-36.

Kalın, İ. (2018). *Barbar, Modern, Medeni: Medeniyet Üzerine Notlar*, İstanbul: İnsan yayınları.

Karadağ, H. (2016). *Uluslararası İlişkilerde Yeni Bir Boyut: Kamu Diplomasisi*, Ankara: Nobel Yayıncılık.

Karadağ, R. (2005). *Şark Meselesi*, İstanbul: Emre Yayınları.

L’etang, J. (2009). “Public Relations and Diplomacy in a Globalized World: An Issue of Public Communication”, *American Behavioral Scientist*, Cilt: 53, Sayı: 4, 2009, ss.607–626.

Macdonald, E. (2018). *Hannibal: Helenistik Bir Hayat*, Faruk Uysal (çev.), Ankara: Hece Yayınları.

Melissen, J. (2005). "The New Public Diplomacy Soft Power in International Relations", *The New Public Diplomacy: Between Theory and Practice*, (ed) Jan Melissen, New York: Palgrave Macmillan.

Moore, T. (1830). *Letters And Journals of Lord Byron: With Notices of his Life*, New York: J. J. Harper.

Nye, J. (2008). "Public Diplomacy and Soft Power", *ANNALS of the American Academy of Political and Social Science (AAPSS)*, Sayı: 616, ss. 95-100.

OECD (2022). Development Assistance Committee (DAC). <https://www.oecd.org/dac/development-assistance-committee/>, (05.01. 2022).

_____ (2022), *Development Assistance Committee Members and Civil Society- The Development Dimension*, Paris: OECD Publishing.

Pamment, J. (2016). *British Public Diplomacy and Soft Power: Diplomatic Influence and the Digital Revolution*, Cham: Palgrave Macmillan.

Pazarli, M., Diamantis, K. ve Gerontopoulou, V. (2022). 'Hack the map', a digital educational program inspired by Rigas Velestinlis' Charta of Greece (1796–1797), *International Journal of Cartography*, 8:1, 86-101.

Peterson, P. G. (2002). "Public Diplomacy and the War on Terrorism", *Foreign Affairs*, Cilt: 81, sayı. 5, ss.74-94.

Pew Research (2019). "Attitudes toward EU are largely positive, both within Europe and outside it", 2019, <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2019/10/21/attitudes-toward-eu-are-largely-positive-both-within-europe-and-outside-it/>, (05.01. 2022).

_____ (2020). "NATO Seen Favorably Across Member States", <https://www.pewresearch.org/global/2020/02/09/nato-seen-favorably-across-member-states/>, (05.01. 2022).

Public Diplomacy Talks (2020). Turning the Tide: How to reverse a negative image.The Case, <https://pdtalks.dmh.gr/?fbclid=IwAR3LRbbI-taDbgShFGym5bMupR6mU0h7KM16PqH7QffSoDtt1RIY9SVIsIE#about-event>; <https://www.greeknewsagenda.gr/topics/politics-polity/7238-join-the-first-%E2%80%9Cgreek-public-diplomacy-talks%E2%80%9D-webinar-the-new-initiative-of-the-sec-gen-for-public-diplomacy>, (02.01 2022).

Resmî Gazete (6 Aralık 2019). "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Libya Devleti Ulusal Mutabakat Hükümeti Arasında Akdeniz'de deniz yetki Alanlarının Sınırlandırılmasına İlişkin Mutabakat Muhıtrası", Milletlerarası Andlaşma. Karar Sayısı: 1815, Sayı: 30971.

Riordan, S. (2016). "The Strategic Use of Digital and Public Diplomacy in Pursuit of National Objectives", *Focir Pensament*, ss.1-24.

Ross, C. (2002). "Public Diplomacy Comes of Age", *The Washington Quarterly*, Cilt: 25, Sayı: 2, ss.75–83.

Rugh, W. A. (2011). *The Practice of Public Diplomacy*, New York: MacMillan.

Sancak, K. (2016). *Uluslararası İlişkilerde Güç Kavramı ve Yumuşak Güç*, Ankara: Nobel Yayıncılık.

Sancar, E. (2006). *21. Yüzyıl Stratejilerinde Türk Denizcilik Tarihi*, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.

Schumacher, L. R. (2014). “The Eastern Question as a Europe Question: Viewing the Ascent of ‘Europe’ Through the Lens of Ottoman Decline”, *Journal of European Studies*, Cilt: 44, Sayı: 1, ss. 64-80.

Semiz, Y. (2019). “Osmanlı Devleti’nin Gerileme Sebepleri”, *Milli Mücadele ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi (2. Baskı)*, (ed) Osman Akandere ve Yaşar Semiz, Konya: Eğitim Yayınevi.

Signitzer, B. ve Wamser, C. (2009). “Public Diplomacy: A Specific Governmental Public Relation Function”, *Public Relations Theory II*, (ed) Carl H. Botan ve Vincent Hazleton, Lawrence Erlbaum Associates and Taylor & Francis Group.

Smartify Müze Uygulaması (2022). (Hellenic Parliament Art Collection), <https://smartify.org/artworks/map-of-greece>.

Snow, N. (2012). “Public Diplomacy and Propaganda: Rethinking Diplomacy in the Age of Persuasion”, <https://www.e-ir.info/2012/12/04/public-diplomacy-and-propaganda-rethinkingdiplomacy-in-the-age-of-persuasion>, (05.01.2022).

Snyder, A. (2022), Murrow’s Farewell, USC Centre on Public Diplomacy, <https://www.uscpublicdiplomacy.org/blog/murrow%E2%80%99s-farewell> (05.01.2022).

Sofuoğlu, A. (1996). *Fener Rum Patrikhanesi ve Siyasi Faaliyetleri*, İstanbul: Turan Yayıncılık.

Steiner, G. (2011). *The Poetry of Thought From Hellenism to Celan*, New York: New Directions Books.

Szondi, G. (2009). Central and Eastern European Public Diplomacy: A Transitional Perspective on National Reputation Management, Nancy Snow - Philip Taylor (Ed.), Routledge Handbook of Public Diplomacy, New York: Routledge.

Şeyban, L. (2003). *Reconquista: Endülüs’te Müslüman-Hristiyan İlişkileri*, İstanbul: İz Yayıncılık.

T.C. Dışişleri Bakanlığı (2022). 2021 Girişimci ve İnsani Dış politikamız, https://www.mfa.gov.tr/site_media/html/2021-yilina-girerken-girisimci-ve-insani-dis-politikamiz.pdf. (05.01. 2022).

The Edward R. Murrow Center for a Digital World (2022). The Fletcher School of the Tufts University. <https://sites.tufts.edu/murrowcenter/about/> (05.01. 2022).

The Hellenic Foundation of Culture (2022). Hellenic Aid. <https://hfc-worldwide.org/hellenic-foundation-for-culture/>, (05.01. 2022).

Tuch, H. N. (1990). *Communicating with the World U.S. Public Diplomacy Overseas*, New York: Palgrave Macmillan.

TDK (2022). “kamu diplomasisi”, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&kelime=kamu%20diplomasisi&guid=TDK.GTS.5a225f7edf50c2.62717588, (05.01.2022).

The Archives Portal Europe (2022). “The Charta of Greece, 1797” <https://www.archivesportaleurope.net/featured-document/-/fed/pk/66452#sthash.MYJA10Np.dpbs>.

Türsan, N. (1987). *Yunan Sorunu*, Ankara: (Yazarı Tarafından Bastırılmış).

USC Center on Public Diplomacy, "Defining Public Diplomacy", <https://uscpublicdiplomacy.org/page/what-is-pd>.

Wolf, C. ve Rosen, B. (2004), *Public Diplomacy: How to Think About and Improve*, Santa Monica: Rand.

Yaycı, C. (2020), *Doğu Akdeniz'in Paylaşım Mücadelesi ve Türkiye*, Ankara: Kırmızı Kedi Yayınevi.

Zaharna, R. (2010). *Battles to Bridges U.S. Strategic Communication and Public Diplomacy after 9/11*, New York: Palgrave Macmillan.